

Tartışmalar

Prof. Dr. SAHİR ERMAN :

Karışık olarak konuşacağım cihetle sıra takip etmiyeceğim. Özür dilerim. 30 seneden beri fiilen icrâ ettiğim ikinci mesleğim olan müdafiilik açısından konuşmak isterim. Bir kere müdafilerin sınıflara ayrılması ve Yüksek Mahkemelerde avukatlık yapması için belirli bir sürenin geçmesini çok söylenen bir söz olarak bilirim. Fakat mahzurları da çoktur. Bir kere Vilâyet Mahkemesinde belirli bir sistemin müdafiiliğini yapmış olan bir kişinin Yüksek Mahkeme huzurunda kendi fikrini müdafaadan alıkoyuyor, orada da gitsin kendi fikrini müdafaa etsin. Ondan sonra tatbikatta bu kıdemli avukatların adeta imzalarını kiralamalarına yol açar. Gene o müdafi yazar müdafaasını fakat daha kıdemli, işte beş senesini on senesini doldurmuş olan imza etmek için sadece bir ücreti alır. Bu gibi mahzurları devamlı surette gözönünde bulundurulmuştur ve Türkiye'de ötedenberi yapılmakta olan bu teklifler bu sebeple Barolarca iltifat görmemiştir. Avukatların yetiştirilmesindeki hususların bugün acıklı bir vaziyette olduğuna ben de kaniyim. Bunun bir tek çaresi var. Almanya'da yapıldığı gibi hâkimlik ve avukatlık stajını birleştirmek. İkisi de aynı şekilde Adalet Bakanlığı tarafından stajını aynı ciddiyetle yaparlar. Birisi hâkimlere mahsus imtihana girer, diğeri avukatlara mahsus imtihana girer. Hâkim olacak adam onbeş dakikada dosyayı toparlayıp, hükmü nasıl verecekse, avukat olacak adam da müdafaa açısından onbeş dakika içinde dosyayı toparlar ve müdafaasının ana hatlarını verebilir. Fakat bizim sistemimiz bu bakımdan eksiktir, hatalıdır. Yapılacak şey Baroların teklif ettiği stajyerlerin Adalet Bakanlığı tarafından hâkim stajyerlerinin uygun bir şekilde yetiştirilmeleridir. Bir noktaya daha değineceğim. O da Erol Cihan'ın konuşmasında Avukat davayı uzatır. Prensiptir, kazanamadığın davayı uzat derler. Fakat acaba avukatın davayı uzatmasının sebeplerini araştırırmıyız? Savcı dosyanın hâkimidir. İsteddiği kadar elinde tutar. 3005 sayılı Kanun hükümlerinin tatbik edildiği hallerin dışında istediği delili kendiliğinden çağırır.

Kimsenin tavsiyesine ihtiyaç yok. Zabıtaya şahiti getirtir, tetkikat yaptırtacaksa, kendisi yaptırtabilir, keşif yaptırtacaksa, kendisi yaptırtabilir. Bütün dosyanın hâkimidir ve davayı açar. Müdafaa makamı ne vakit müdahale eder. Ancak iş duruşmaya geldikten sonra o zaman dosyaya muttali olacak, o zaman bir müdafaa sistemi kuracak, o zaman o müdafaa sistemini besleyecek delilleri toparlamaya gidecek ve bu delilleri kendisi toplayamaz, hâkime müracaat eder. Şu delillerim de var, bunarı da dinleyelim diyecek. Hâkim kani olursa, hâkim ona müsaade ederse, o sistemi getirecek. Binaenaleyh iddia ve müdafaa arasında dünya kadar fark vardır. Bizim sistemimizde bu fark müdafii zamana muhtaç olmaya götürür. Kendi müvekkili ile de teması zor. Eğer mevkuf ise, eğer o mevkuf müvekkil başka şehirde tutuklu ise, temas imkânları yok. Bu itibarla davaların uzamasının, müdafii yönünden bir sebebi, iddia ve müdafaa arasında muvazenenin temin edilmemiş olmasıdır, ve bu temine imkân var hukukumuzda. Duruşma hazırlığı safhası. Duruşma hazırlığı safhasını doğru dürüst tatbik edebilirsek, duruşma hazırlığı safhasında müdafinin bütün imkânlarını vermesini sağlayabilirsek, duruşmanın daha çabuklaştırılması imkânı doğar. Bir nokta üzerinde tam bir fikir sahibi olamadım. O da hâkimi yetiştireceğiz, hâkimi şu vasıta ile yetiştireceğiz. Doğru, doğru, doğru hepsi, fakat ben size ayırım yapmadan konuşuyorum. Malûm hakimde iki vasıf ararız. Biri tarafsızlık, biri bilgi. Tarafsızlığı taraflara karşı tarafsızlık anlarız, Devlete karşı tarafsızlık anlarız. Özellikle siyasî davalarda iktidara karşı tarafsızlık olarak kabul ederiz. Fakat şu bilgi dediğimiz nesne birçok hâkimlerimizde eksik. O bilgiyi teftişle veya inzibatî ceza ile temin etmek çok zor. Bu itibarla nasıl yetiştireceğiz, Alman misali çok güzel, çok beğendim, ama onu yaygınlaştırmak ve uygulamak belki de yerinde olur. Duruşmanın uzaması Türkiye'de var. Benim elimde 1970'den beri başlayan ve bitmeyen ceza davası var. Fakat, duruşmanın uzamasının sebeplerinden bir tanesi de hazırlık ve ilk tahkikatın yapılmamış olmasıdır. O zaman artık stigmatize oluyor, o zaman basınla temasa geçiyor sanık, o zaman suç işledi mi, işlemedi mi diye adeta amme efkârı ikiye ayrılıyor. Bazısı onu suçlu telakki ediyor, bazısı suçsuz telâkki ediyor, bir nevi toto oynanmaya da gidiliyor. Ve bu yalnız bizde değil, her memlekette böyle. Birçok kamu oyunu ilgilendiren davalarda, suçlu muydu, suçsuz muydu münakaşası hükümden sonra dahi devam eder. İşte bu

münakaşayı daha evvel yaptırmak lâzım. Daha doğrusu mümkün mertebe geç yaptırmak lâzım. O da sorgu hâkimlerinin öylesine bir yer değil, doğru dürüst vazife yapabilecek bir yer olarak kabul etmek lâzım. Bazı sorgu hâkimlerimiz var ki, yaptıkları faaliyet sadece hazırlık tahkikatlarında yapılan işlemi bir daha tekrarlamak, şahidi dinlemek, iki satır ifade alıp, eski ifadem doğrudur, aynen tekrarlıyorum, başka da ilâve edecek bir şeyim yoktur deyip imzasını almaktan ibaret kalıyor ve sorgudan maksat bu değil, sorgudan maksat bir süzgeçtir. Bu süzgeç suçun işlendiği tarihten davanın mahkemeye intikal tarihine kadar geçecek süreyi belki uzatacak ama umumî süreyi yani suçun işlendiği tarihten hüküm verildiği tarihe kadar olan süreyi bir hayli kısaltacak, bunun farkında değiliz. Onun için, dava başlasın da nasıl başlarsa başlasın diye bir fikir sahibi oluyoruz. Teşekkür ederim.

NURSAFA PANDAR

Efendim benim birinci sorum sayın Hocam Erol Cihan'a. Yargıtay hükmü bozarken, başkaca gözüne ilişen nokta da varsa, ya bozar dedi. Bu noktada bir sorun yok tabii. Hepsinden bozduktan sonra mesele yok, veya işaret eder. Yanlış anladımsa bağışlasınlar. İşaret eder noksanlıklara geri dönecek usulden bozmalarda herhalde kastediyor. Karşımıza Yüksek Mahkeme mensubu veya kısmen Başsavcılık mensubu olarak, ihsası rey konusu çıkıyor. Şimdi o dosya geri gidecek, görevden veya usulden bozacağız. Biz ona peşinen diğer noktalarda da görüşümüzü belli edersek, acaba bu Yüksek Mahkemeyi bir ihsas-ı rey konusu ile karşı karşıya getirebilir mi? Diğer bir sorum Ayhan Önder Hocama. Federal Almanya Anayasasına bağlılık diye bir husustan söz etti. Bunu biraz açar mısınız? Yani Cumhuriyet ilkelerine mi, demokrasi ilkelerine mi bağlılık aranıyor, Federal Alman yargıç adayında veya müstakbel yargıcında. Diğer bir sorum sayın Hocam Erdener Yurtcan'a, dediler ki: Federal Adalet Bakanı, avukata isterse isteğe rağmen, çalışma izni veremeyebilir. Acaba, tetkik etme fırsatını bulabildiler mi, kıstas nedir. Yani lüzum görmedim mi şeklinde takdire dayanarak, hangi kıstasa dayanarak avukata çalışma izni verilmiyor. Yani ne gibi bir nitelik arıyor ki, avukata çalışma izni vermiyor. Sorularımın ötesinde bir değerlendirmem var. Görüyoruz ki, Avusturya, Federal Almanya ve

diğer yasalarda temele önem verilmiş, yani temel sağlam oturtuluyor, ve onun üzerine inşa edilen binada ordaki adalet sistemi. Temel sağlam olunca, yapımın da çok muhkem bir durum arzemesi doğal, bizde ise görüyoruz ki, şikâyetimizde sayın Hocamız da ortak temelde bir noksanlık var. Bu, yanılmıyorsam, ekonomik durumdan kaynaklanıyor. Bir an evvel, hemen belki çoğumuz evlenmiş oluyoruz. Şimdi askerlik münasebetile bir süre geciktirildiği için askerlik, çoğumuz askere gitmeden önce evleniyoruz. Bu arada göreve de başlıyoruz. Bir an evvel hayata atılmak sorunu var. Özellikle avukat arkadaşarım, avukatık süresi zarfında, herhangi bir, maaş vesai şeklinde, gelir alma durumları da yok. Dolayısıyla iki yıl staj da bir yıla indiriliyor. Biz ekonomik buhran nedeni ile temeli çürük yapmış oluyoruz. Dolayısıyla diğer binada, tahmin ediyorum, istenilen şekilde olmuyor, her türlü zelzeleye, zelzelenin üzerinde basit bir rüzgara da açık oluyor. Ve yıkılmasa bile sallanıyor. Teşekkür ederim.

KASIM SÖNMEZ

Ben özellikle iki konuda görüşümü belirteceğim, ondan sonra da suallerim olacak, birincisi, yargılamanın daha doğrusu soruşturmanın başlaması ile birlikte savunma görevinin de başlaması gerektiği kanısındaki yargımı söyleyeceğim. Türkiye’de özellikle gördüğümüz bir husus, avukatların staj döneminde ve staj döneminden sonra avukatlık mesleğine başladıklarında güvencelerinin ne olmasının gerektiği konusunda, ufak bir araştırma ve bu konuda en ufak bir devlet veya bir kuruluşun yardımının sözkonusu olmadığıdır. Ve bunların da çözümlere kavuşturulması ceza adaletinin gerçekleşmesi yolunda yardımcı olacağı kanısındayım. Yine bunlardan hareketle suallerimden birincisi Sayın Prof. Erol Cihan’a olacaktır. Mukayeseli hukukta fertlerin bireylerin ceza yargılamasında muhakkak surette müdafî tarafından temsil edilmeleri yaygın mıdır, yoksa Türkiye’deki gibi midir? İkinci sualım ise, Sayın Doç. Erdener’e olacaktır. Yine bu Mukayeseli Hukukta avukatın görevi nerede ve ne zaman başlar? Aynı zamanda güvenceleri nedir. Üçüncü sualım ise, Hocam Ayhan Önder’e olacaktır. Yine Mukayeseli Hukukta hâkim yetiştirilmesinde ve hâkimlikte güvenceler nelerdir. Ben bunu şöyle açmak istiyorum. Türkiye’de benim değerlendirmeme göre hâkimlerin güvenceleri sosyal, ekonomik ve yetiştirme çağına getirdikleri ev-

latlarının güvenceleri açısından bir eksiklik var kanısındayım. Bu Mukayaseli Hukukta nasıldır? Teşekkür ederim.

KEMALETTİN ALİ KÂŞİFOĞLU :

Sayın Başkan değerli Hukukçular, Sayın Bakanım ve şahsım adına hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Her zaman olduğu gibi bu kere de İstanbul Kriminoloji Enstitüsü çok üst düzeyde bir toplantı düzenleyerek biz uygulayıcılara yön veren, yol çizen şekil veren bir toplantı yapmıştır. Bundan şu anda Kanunlar Genel Müdürlüğü görevini yapan ben ve dolayısıyla Müessesem son derece istifade edecektir. Hepinize tekrar saygı sunuyorum.

İlk defa çok değerli Ceza Hukuku Profesörlerimizin Personel Hukukuna yönelik bir tarzda çalışmalarını görüyoruz. Ve bildirimler hazırladığını görüyoruz. Elbette bu da gerekiyordu. Sayın Başkan Değerli Hukukçular, ben şu düzey içersinde mevcut çalışmalarımızı size aktarmaya çalışacağım, ve bu arada birkaç da rakkam vermeğe çalışacağım. İş yükü ve insan faktörü yönünden durumumuz nedir. Mahkemeler teşkilât yönünden sayın Hocalarımızın dile getirdiği hususlar Hâkimler ve Savcılar, Kanunu Staj Akademileri Kanunu, Adlî Tıp Kurumu Kanunu, Adlî Sicil Kanunu, Adlî Zabıta Kanunu ve nihayet denetim konusu çok uzun konular.

Hemen arz ediyorum, efendim. Bugün itibarile hâkim genel kadro sayımız 3694, faal hâkim kadrosu 3415, münhal kadro 229, savcı genel kadromuz 2300, faal kadro 2200, münhal kadro 298, hâkim aday kadromuz 653, faal kadro 129, münhal 524, faal olarak görülen hakim ve savcı kadrolarından 112 savcı ve savcı yardımcısı arkadaşımız şu anda Sıkıyönetim Mahkemelerinde görevlidir. 78 hâkim arkadaşımız da İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir, Adana, Konya, Gölçük, Diyarbakır, Erzurum, Erzincan ve Elazığ Mahkemelerinde görevlidir. Diğer taraftan 1979 rakkamları esas alındığı zaman görülen manzara da maalesef şudur: cezalar toplamı 1.045.866, tutuklular toplamı 1.750.550, toplam 2.796.416'dır. Bu konuyu bitirirken bir hususu daha Yüce Huzura getirmek istiyorum. 1978 senesinde daha uzun yıllar çalışması gereken 44 hâkim arkadaşımız emekli olmuştur. 25 senesini doldurduğu için, ama 65 yaşın rakkamını vereceğim. İs-

tifa eden sayısı 74, yaştan emekli o yıl ikidir. Bu rakkam 1979 senesinde emekli, 95, istifa 75, 1980 senesinde emekli 76, istifa eden 96'dır. Şimdi insan faktörü toplantının ana konusunu vurguluyor. Bir iki rakkam daha müsaadenizle vermek istiyorum. Değerli Hocam halen 340 hâkime ihtiyaç olduğunu belirlediler, fakat ben Enstitüye bir yardım olsun diye ağır ceza, asliye ceza tüm mahkemeleri, vilâyetler, ilçeler hesabı da getirdim. Benim şu andaki tesbit ettiğim rakkamlara göre yine 1979 yılı esas alınır, Türkiyede yeni gelen iş miktarı bakımından 250 işin üzerinde çalışan ağırceza sayısı 59'dur. Eğer elde mevcut işleri hesaba katarsanız Türkiye'de 1979 yılında 126 ağırceza mahkemesi, 250 işin çok üstündedir. Örneğin İzmir 3. Ağırceza Mahkemesine 1979 senesinde yeni gelen iş miktarı 543, toplam miktar 829'dur. Bu rakkam asliyelerde 750 işi geçen yeni gelen iş miktarı bakımından 47, Toplam iş miktarı bakımından 116, fazla işle görev yapan mahkeme var. Sulh cezalarda bu rakkam bin üzerinde yeni gelen iş 95, toplam iş esasını alırsanız, 115 dir. Bu rakkamlar, öyle zannediyorum ki, sayın Hocam beni bağışlasınlar, Türkiyede değil, şu anda 320, zannediyoruz 10.000'ne yakın bir hâkime kesinlikle ihtiyaç olduğunu gösterir. Kaldı ki, her şeyden evvel Bakanlığımın Yüksek Hâkimler Kurulunun belirlediği şu 250 rakkamı, 700 rakkamı, 750 rakkamı ve 1.000 rakkamının da hemen hemen günün davalarını ve koşullarını gözönüne almak suretile mutlaka gözden geçirmek lâzım. İnsan faktörümüz bu. Bu arada yine tabii davaların sür'atle görülmesini bir ölçüde menfi yönden etkileyen bir iki rakkam da bina yönünden vereyim. Müstakil Adliye binaları sayısı 39, kiralık bina sayısı 218, Hükümet binaları içinde Adliye binaları 45, Devlete ait binalar için de 22. Meslek maalesef cazibesini kaybediyor ve çığ gibi gidiyor. Hemen bir iki rakkam daha vereyim. 1.12.1980 tarihi itibarile 1. derecenin son kademesinden maaş alan 1200+600 üzerinden maaş alan % 50 ödeneğini alan bir hâkim arkadaşımın eline 32.076 lira geçmekte idi. 1.3.1981 tarihinde ise, bu rakkam 41.961 TL olacaktır. Hele bu zamana kadar ödeneklerin % 25 üzerinden değerlendirilmesi, buna karşılık bu istisnânın kaldırılması bu yönden de meslekdaşların aleyhine bir durum yaratacaktır. O halde sormak lâzım siz Kanunlar Genel Müdürlüğü olarak ne yapıyorsunuz? Yapmayı tasarladığımız çok cüz'î bir % 20 lik avansı dahi henüz sağlamış değiliz. Türkiye'nin koşulları bu. Ama insan faktörü de çok çok önemli. Mekanizmayı da yürü-

tecek olan insan. Bilmiyoruz, zannediyorum. Üniversitemizde de vardır. Benim 50. Yıl kitabımda tesbit ettiğim Yargıtay iş cetvelleri vardır. Bakıyorsunuz 3. Ceza Dairesinin belli bir tarihe kadar 20.000, 30.000 devir yapıyor. Ama 3. Ceza Dairesine falanca başkan geldiği zaman bu rakkam sıfıra düşüyor ve çok dikkat etmenizi hasseten istirham ediyorum, 3. Ceza Dairesine gelen iş miktarında büyük bir azalma oluyor. Halbuki diğer tarafta orman davalarındaki artış fazlalaşmasına rağmen, artık Yargıtaya gelmenin kendisine bir ek kazanç sağlayamayacağını düşünen kişi verilen kararlarla yetiniyor ve gelmiyor. Sayın Başkan, değerli hukukçular, mevcut Hâkimler Kanunu 1934 yılında çıkartılmıştır. Bugün değişmeyen maddesi kalmamıştır. İşleyen maddeleri de meslekdaşların aleyhinedir. Biz 3 yıllık süre içersinde adlî konulara ilişkin tüm yasa çalışmaları görevini aldık. Elbette ki, ilk yapmak istediğimiz konu şu nizamnameden Adalet Bakanlığını kurtarmak. Bir de benim de içinde bulunduğum Hâkimler ve Savcılar Kanununu ele alıp üst düzeyde bir tasarı ile Parlamentonun huzuruna çıkmaktır. Hemen beyan edeyim, Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilât Kanunu hazırlanmış, Parlamentaoya sevkedilmiştir. Fakat 2 yılı aşkın sürede Anayasa ve ayrıca Adalet Komisyonundan geçmiş olmasına rağmen, 9 ay Meclis Genel Kurul gündeminde kalmıştır. Diğer taraftan bu kere sizin dile getirdiğiniz konuları biz, yine sizlerin yardımları ile, her zaman olduğu gibi en büyük üzüntümüz bu değerli camianın bizden uzak olması. Ancak hemen belirteyim ki, sizlerin bir yerde temsilcisi durumunda olan Üniversiteden ayrılmış olmasına rağmen Sayın Hocam Faruk Erem, Sayın Eralp Özgen, Nevzat Toroslu ve Selahattin Keymen çok hızlı bir yasa çalışmaları döneminde bize ellerinden geldiği kadar yardım ediyorlar. Şimdi her şeyden evvel hemen belirteyim, staj akademileri kanun tasarısı ile Sayın Hocamızın beyan ettiği Alman Sistemini, Fransız Sistemi ile karma yapmak suretile bir yaklaşım. Şu anda Staj Akademileri Kanun Tasarısı hazır. Hâkimler Kanun Tasarısı da hazır. Hemen bir iki şeyle noktalayayım. 1. İmtihanla alacağız gene. Ancak iki yıl mutlak ve mutlaka kesinlikle kanunda Adalet Bakanlığını bunu bir yıla indirmesine imkân tanımayacağız. Bunun 6 ayı akademide bir çalışma şeklinde olacak. 15 aylık süre tamamen staj için ayrılan özel mahkemelerde yapılacaktır. Ve bunlara kesinlikle seçilmiş önemli ve ayrıntılı şekilde incelemeye gerek duyan mahkemeler seçilecek, davalar seçilecek ve iş yükü yö-

nünden bu mahkemeler kesinlikle diğer mahkemeler kadar yük almayacaklardır. Nihayet son üç aylık dönemde bu iki bilgi kaynağının çatışması, biraraya getirilmesi ve bunun sonunda arkadaşın tez hazırlayarak komisyonun huzuruna çıkmasıdır. Burada ikinci bir imtihanla mesleğe dahil olacaktır. İmtihanda muvaffak olamaması halinde, aynen Almanya'da ve Fransa'da olduğu gibi bir defa daha kendisine hak tanınacak, bunda da muvaffak olamadığı takdirde, arzu edilirse, icrâ memuru, zabıt kâtibi, yazı işleri müdürü veya infaz personeli olarak kendisinden istifade yoluna gidilecektir. Yoksa asla hâkim olarak kendisinin atanması yoluna gidilmiyecektir. Diğer taraftan Hâkimler Kanununda genel hükümler hemen burda tasarı, haklar, ödevler temel ilkeler, adaylık süresi, sınır ve dereceler, ilerlemeler yükselmeler, birinci sınıfa ayrılma, sınıflar arasındaki eşitlik, güvence geçici yetki, günün sona ermesi, çalışma saatleri, izinler, siciller, disiplin cezaları, görevden uzaklaştırma, soruşturma, denetim organları, malî haklar, sosyal haklar ve yardımcı personele ilişkin maddeler bu tasarıda yer alacaktır. Sayın Başkan, Değerli Hukukçular, en büyük zorluğumuz, Türkiye'de bazı hususların ve bazı müesseselerin, ve bazı hukuk dallarının henüz oturmamış olmasından ileri gelmektedir. Bugün hazırladığımız şu tasarıya maalesef tutma mecburiyetiyle karşı karşıyayız. Çünkü biz bunun çok acısını çektik. Vaktiyle hâkim, ister askerlik yapsın, ister askerlik yapmasın, diğer meslek dallarına göre 4 yıllık bir yüksek tahsili bitirene göre bir derece üstüyle göreve alınıyordu. Sayın Başkan, Değerli Hukukçular, burada bizi en fazla müteessir eden ve bize çelme takan husus Türkiye'de istinaf mahkemesi kurulacak mıdır? Bu bir politika meselesidir. Eğer istinaf mahkemesi kurulacaksa, sizin de kabul edeceğiniz gibi, mahkemeler teşkilâtı kanununu benim buna göre ele almam lâzım. Türkiye'de asliye hukuk ayrımı kaldırılacak mıdır? Elbette ki buna göre mahkemeler teşkilâtını kesinlikle ele almak lâzım. Yakın zamana kadar hükümetler belli tercihlerini yapıyorlardı. Ama son hükümet programında buna ait bir tercih vardır. Mahkemeler Teşkilâtı Kanununun ele alamamızın yegâne sebebi, henüz mahkemeler yönünde belirli bir hususun belirlenmemiş olmasıdır. En güncel konu, vergi mahkemelerinin, genel mahkemeler içinde mi, yoksa idarî mahkemeler içinde mi, yer alacağı hususunun dahi belirlenmemiş olması, bizi bu konularda çalışmakta geri kalmaktadır. Şimdi adlî tıp kurumu kanunu 1953'de çıkmış ve ondan sonra

kalmış. Bugün hekimin takdir yetkisi dışında kesin karar verme yetkisine sahip olan bir adlî tıp kurumunda göz mütehassısı yoktur. Röntgen mütehassısı yoktur. Ama göz konusunda da adlî tıp bugün kesin karar vermektedir. En az tıp dalının ana dallarını, adlî tıp bünyesine dahil etmek lâzım. Bu konuda kanun tasarısı hazırlanmıştır. meclise gelmiştir, Meclis kabul etmiştir, Senatoda ufak bir değişiklik sebebiyle Meclise geri dönmüş, Meclis 9 ay çalışmadığı için bu adlî tıp kanunu tasarısı da çıkartma olanağını da maalesef bulamadık. Adlî zabıta hemen değineyim. Acaba kurmak gerekir mi? Gerekmez mi? Sayın Can'la, affedersiniz, ismi geri aldım. Böyle bir protokolle mi geçirilmesi lazım gelen bir konu. Biz adlî zabıta konusunu bizden evvel ceza işlerini ele almış Devlet Planlama Teşkilâtı bu tasarı Türkiye'nin kalkınma hızını kesinlikle durdurur, ben buna tamamen karşıyım demiş. Şimdi bugün Türkiye'de 70.000 civarında polis vardır, ve polis Türkiye'nin yüzölçümü itibarile % 5 yere hükmetmektedir. Acaba kuracağımız adlî zabıta Türkiye'de sadece Belediye hudutlarına mı hitap etsin, yoksa köyleri de mi içine alsın. O zaman biz adlî zabıtayı köyleri de içerisine alacağımız zaman acaba ne kadar bir polis kadrosunu bünyemize almamız lazım? Ve Sayın Kunterin adlî zabıta konusu tabii daha evvel tartışıldı. Müsaade ederseniz girmeyeyim. 1 Ekim konusu bizim tasarımızda yeni bir şekle bürünüyor. Yalnız bu tasarıda da yargı ne olacaktır? Yüksek Hakimler Kurulu, Yüksek Savcılar Kurulu meselesi. Tabii bu kanunun Hâkimler Kanunu ile direkt ilgisi vardır. Yalnız bu tasarı da da yargı ne olacaktır? Yüksek Hakimler Kurulu, Savcılar Kurulu meselesi. Tabii bu kanunun, Hakimler Kanunu ile ilişkisi vardır. Yalnız denetim konusunda tabii vakitte kısıtlı. Gönül isterdi ki, denetimin bir de Yargıtay tarafından denetimi konusu ele alınsın. Biz o konuda sadece bir madde okuyarak büyük müsamahanıza dayanarak sözlerimi tamamlamak istiyorum. Şimdi burda en önemli denetimin biz yine yargı tarafından yapılmasını istiyoruz. Ama bugünkü olduğu gibi değil. Tasdik iyi veya pekiyi, bozma zayıf, orta yok böyle bir şey. Şimdi şöyle bir madde geliyor: diyoruz ki, Yargıtay daireleri yaptıkları yargısal incelemeleri sırasında tek veya toplu olarak karar veren hakimler ile Cumhuriyet savcıları hakkında üstün başarı, başarılı, normal ve başarısız olarak not verirler. Not verirken bu kısım önemli, kararda sağlanan isabet, davanın hızlı yürütülmesi, duruşmalara hazırlıklı çıkarılarak gereksiz gecikmelere neden olunma-

ması usul hükümlerinin eksiksiz ve zamanında yerine getirilmesi, dava konularının anlayış ile yürütülmesi, gerekçeli kararların yazılıp tahlil ve soruşturmalarında gösterilen başarı, emsal kararlarının gösterilmesi gibi hususlar gözönünde bulundurulmak suretile ve heyet tarafından verilmesini bilhassa vurgulamak istiyoruz. Efendim tabii konu son derece önemli, son derece geniş. Benim başlangıçta da belirttiğim gibi, buradaki görevim sizlerden istifade etme şeklinde idi. Bunu da ziyadesile sağlamış bulunuyorum. Sağolsunlar Hocalarımız ayrıca tebliğlerini de sundular. Ben Onları çoğaltıp, sizlere ve sayın dinleyicilere de sunma olanağını bulacağım. Ve kısa sürede zannediyorum 30-40 tane, ne kadar isterseniz bunu yollayacağım. Bu vesile ile tekrar saygılarımı sunuyorum. Sayın Başkan.

CAHİT ACAR :

Efendim ben soruları belli konuşmacılara değil, tümüne birden yöneltiyorum. Avukatlık stajında demin sergilenen çağdaş sistemlerde avukat staj yaparken ona tanınan ekonomik ve malî haklar nelerdir? Bir diğer husus şimdi bizim geçmiş dönemde İstanbul Barosu ile Türkiye Barolar Birliğinin benimsediği bir tutum ve davranış vardı. Bu da Baroların yürütme organının etkisinde olmaksızın kendi organlarını seçebilmelerine yönelik bir eğilim içinde idi. Türkiye Barolar Birliği özellikle Sayın Prof. Faruk Erem'in başkanlığında böyle idi. Şimdi benim bu anlatmamdan çıkarttığım ve soru olarak yöneltmek istediğim şu: demin mukayeseli olarak anlatılan sistemlerde, özellikle Almanya'da dikkat ettim. Her şey federe ve federal bakanlara bağlı olarak yürütülmektedir. Orada baroların kendi organlarını seçebilmeleri hususunda Adalet Bakanlığının ya da yürütme organının tensip ettiği bir başka organın etkisinde olmasıdır. İstanbulda avukatlık yapmam nedeni ile bazı gözlemlerimi sizlere ifade etmekte fayda görmekteyim. Şimdi Sayın Prof. Sahir Erman'ın şu fikrine katılmıyorum. Avukatların bir davanın belli bir zaman sürecine girdiğinde onun uzamasında etkili olmadıklarını belirttiler. Sayın Prof. Sahir Erman dediler ki, davanın başlangıcından bitimine kadar olan bir süreç içinde uzamasında olumsuz bir etkisi yoktur. dediler. Yani uzatmıyor, avukatlar davayı uzatmıyor, dolayısıyla gerektiği gibi her dava üzerinde bitmesi gerektiği süre içinde bitiriyor yolunda fikirlerini ifade ettiler. Şimdi benim sadece avukatlık açı-

sından soruna bakış açım önemli değil. Ama ben öyle zannediyorum ki, gerek savcı gerek yargıç ve gerekse özellikle avukatlar tarafından bir davanın bu iş benimdir, bitmesi gerekir yolunda davaya eğilindiğini sanmıyorum. Gözlemlerimle söylüyorum. Yani davalar benimsenmiyor. Çünkü toplumda her ilişki bir sonla noktalanacaktır. Binaenaleyh gerek savcı arkadaşlar, gerek yargıç arkadaşlar, gerekse avukat arkadaşlar bu dava bitecektir, bitmesi gerekir, bu dava benim işimdir, yolunda işlemin benimsenmediğini, özellikle müşahede ediyorum. Size somut bazı örnekler sergilemek istiyorum. Şimdi meselâ hukuksal alandaki davalarda basit yargılama yöntemi ile yürütülmesi gereken bir takım davalarla karşılaşıyoruz. Şimdi bu gibi yöntemle yürütülen davalarda davanın ivedi olarak sonuçlandırılabilmesi için delillerin ilk celsede taraflar tarafından toplanması gerekirdi. Tabii ceza yargılamasında da buna benzer yöntemler, kurallar var. Ama bakıyorsunuz bir sene sonra, taraflardan birisi delil gösteriyor. Şimdi özellikle hukuk davalarında etkin rol avukatındır. Binaenaleyh delilleri yargıca o arzedecektir. Deliller yargıç hukuk mahkemesinde toplamaz. Avukatlar kendi davranışları ile delillerin toplanmasında önemli derecede etken olurlar. Bu itibarla hukuk davalarında avukatların rolünün çok pasif ve edilgen olduğunu Sayın Hocam Sahir Ermanın tam aksi düşüncede olduğumu özellikle vurgulamak isterim. Tabii aynı iddialar aynı tezler ceza yargılamasındaki süre için söylenemez? Çünkü ceza yargılamasında gerçekten avukat çok edilgen bir durumda karşımıza bütün devletin kuvvetleri var. İsteddiği gibi delil topluyor. Prof. Sahir Erman'ın belirttiği gibi. Fakat siz müdafisiniz, binaenaleyh yargıç savcı da davayı benimsemiyorsa, avukatın davadaki son derece pasif durumu insanı üzüyor. Binaenaleyh bir başka hususa da daha değinmek istiyorum. Meselâ neden yargıçlar belli senelerde belli hukuksal düşünceler açısından eğitilmiyor? Neden seminerler düzenlenmiyor? Sonra Ankara, İstanbul gibi Adana gibi büyük kentlerde bir başka adaletsizlik daha çok çarpıcı şekilde göze çarpıyor. Bu noksanlığı Adalet Bakanlığı giderebilir. İstanbul'da sayısı çok kalabalık olan asliye ceza mahkemeleri var. Birkaç örnekle dikkatlerinize sunmak isterim. Bakıyorsunuz aynı suç için bir asliye ceza mahkemesi tutukluluk kararı veriyor, bir başka mahkeme tutuksuzluk kararı veriyor. Bir bakıyorsunuz aynı suçun kendi bünyesi bakımından bir mahkeme bir sanığı tutukluyor, bir diğer mahkeme aynı benzer bir olayda tutuklamıyor. Şimdi neden

veriyorum, bu örneği. Şunun için veriyorum. Yani fikrimi de açıklamadan ya düşüncelerimi açıklamadan burada Adalet Bakanlığının ve Yüksek Hakimler Kurulunun en basit eşgüdüm kurallarını bile vurgulamadıklarını üzüntü ile seyrediyorum, diyelim ki, İstanbul Adliye Sarayında 20 tane asliye ceza mahkemesi var. Bu asliye ceza yargıçları toplanabilir. Dolayısıyla hangi suçlar hakkında hangi hallerde tutukluluk kararı verilebilir diye bazı prensip kararlarına varabilirler. Bunun önemi şurada: deminki söylediğim söze geliyorum. Bir avukat aynı suçtan bir vatandaşı on gün içersinde gözetimden veya cezaevinden almışsa, bir başka avukat alamıyorsa, 2 ay içinde almışsa, bunun dedikodusunun toplumdaki yarattığı adalet bakımından olumsuz etkilerini burada söylemek istemiyorum. Sadece bu kadar vurgulamak istiyorum. Yalnız demek istediğim gerek Adalet Bakanlığının kendi bünyesi içindeki idarî kısım savcılarını gerekse, Yüksek Hakimler Kurulunun yargıcın işlemine değin alanlardaki edilgen tutumu adalet adına Türkiye’de son derece üzüntülü sonuçlar yaratmaktadır. Söyliyeceklerim bunlardan ibaret, hepinize teşekkür ederim.

SAHİR ERMAN :

Galiba fikirlerim yanlış anlaşıldı. Ben bir kere hukuk davasından hiç bahsetmedim, ceza davasında avukat davayı uzatmaz demedim, uzatır dedim. Fakat uzatmasının sebebi dosya ile temasının çok geç başlaması ve ondan sonra müdafaasını kurmak zorunda kalmasıdır. Ve bunun bir çaresi olarak da duruşma hazırlığı safhasında avukatın rolünün anlaşılması ve daha bu duruşma hazırlığı safhasında delillerini ibraz edebilmesi yani Usul Kanunumuzdaki duruşma hazırlığı safhasını gerçekte fiiliyatta uygulanmasıdır, dedim. Yoksa davayı uzatmaz demedim. Hatta kazanamayacağın davayı uzat diye bir kural var, bundan dahi bahsettim. Tashih ederim.

DUYGUN YARSUVAT :

Meseleye biraz pratik açıdan yaklaşmak istiyorum. Ancak şunu tesbit ettim ki, bu toplantıda, bizim 1973 yılında yapmış olduğumuz bir toplantının sonuçları ile bugün yapmış olduğumuz toplantının sonuçları arasında aşağı yukarı hiçbir fark olmayacak. 1973 yılında

yapılan 3 yıllık plânda aynen Sayın Kâşifoğlu'nun ileri sürmüş olduğu hususlar belirtilmekte, kişi noksanlığından, araç noksanlığından usulde yargılama usullerinde vatandaşara bir takım yükler geldiğinden ve hakkın pahalıya mal olduğundan sözedilmektedir. Sayın Kâşifoğlu o zaman yapmış olduğu konuşmalarda da aşağı yukarı aynı dertleri dile getirmiştir. Aynı hususları, aynı konuları kendi konuşmasında da izleyebiliyorum. Şimdi bakıyorum bir iyi yön var yalnız. 1973 yılında yapılan konuşmalarda usul kanunlarında yapılan değişikliklerle meselenin hallolacağı fikri de hâkim kılınmıştır. Ve ilk yapılan değişiklikler de Usul Kanunlarında olmuştur. Ancak hemen belirtiyim ki, Usul Kanunlarında öylesine değişiklikler yapılmıştır ki, bugün artık Usul Kanunlarında biraz daha değişiklik yapmaya gidersek kişinin savunma hakkını tamamen ortadan kaldıracak bir hale getiririz. Çünkü işba noktasına varmıştır. Sınıra girmiştir. Gerçekte büyük bir dert, davaların uzun sürmesi, bu benim kanaatime göre insan unsurunda toplanmaktadır. Ben iki örnek getirdim. Biri hukukla ilgili gayet basit bir dava, hakaret davası ile ilgili, Diğeri de bir ceza davası ile ilgili. Halen devam etmekte olan bir dava. Evvelâ hukuk davası ile ilgili örneğe gireyim. Olay 1972 yılında olmuştur, ve 1972 yılında da dava açılmıştır ve bu davada hükmün kesinleşmesi çok basit bir hakaret davası, tekrar belirtiyorum, 1980 yılının Mart ayında mümkün olabilmiştir.

KÂŞİFOĞLU :

Afla düşmüştür.

YARSUVAT :

Hayır hukuk davası dedim.

KÂŞİFOĞLU :

Hakaret davası dediniz de.

YARSUVAT :

Hakarete dayanan tazminat davası. Şimdi efendim bu dava meselâ bilirkişi süresinde, aşağı yukarı onbir ay kadar bilirkişide, bilir-

kişi tetkikatında kalmıştır, daha sonra bu dava Yargıtaya gitmiştir. Çok gariptir, Yargıtaya bu dava 13.1.1975 tarihinde gitmiştir. Yargıtay duruşma günü vermiştir. 1.11.1975. Yani onbir ay sonra duruşma günü vermiştir. Ve daha sonra ertesi sene Nisan ayının sonunda 6.4.1976'da da kararını vermiştir. Ancak bu kararın tebliği 3 ay sonra olmuştur. 1.1.1975 den 16.7.1976 ya kadar dosya Yargıtayda kalabilmiştir. Yani hukuk davası olduğu için tashihi karar süresi var. O da bitmiştir. Daha sonra 1977 yılında mahkeme ısrar etmiştir. Yani davalı taraf gene davayı temyiz etmiştir. Bu sefer Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna 9.5.1977 de dosya da gitmiş fakat Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ancak duruşma günü 4.4.1979 da vermiştir. Karar tarihi 8.6.1979 dur. Fakat, bu karar Ekim 1980'e kadar taraflara tebliğ edilmemiştir. Genel Kurul kararı yazılıp, imzadan çıkmamıştır ve belirtelim ki, Yargıtay Hukuk Genel Kurulundan bu dosya geldikten sonra esas mahkeme hemen duruşmayı yapmış ve nihaî kararı da 5.3.1980 tarihinde vermiştir. Basit bir hakaret davası, bilirkişiye gitmeye bile gerek yok. Fakat 1972-80,8 sene içinde bu bitirilmiş ve bu 8 senenin aşağı yukarı 4 senesi de Yargıtay da geçmiştir. Demek ki, bu gerçekte bir takım araç gereğin yanında insan unsurunun önemli olduğunu gösteriyor.

İkinci örneğim bir ceza davasıdır. Bu ceza davası ilginç bir kaçakçılık davası ve basit bir kaçakçılık davası. Öyle fazla gürültüsü olan değil. Münferit kaçakçılık içinde bir dava. Hala sürüyor, biraz daha sürerse, iki-üç ay daha sürerse ki, sürecektir, müruru zamana uğrayacaktır. Evvelâ belirteyim bu davada 6 tane bilirkişi raporu alınmıştır. İddialanan suç 30.4.1974 de işleniyor. İddianame hemen 2.5.1974 de tanzim ediliyor. İlk duruşmada 31.5.1974. İşte ondan sonra hikâye başlıyor. O celsede bilirkişi tayin ediliyor. Birinci bilirkişi raporu 12 ayda veriyor. Yani 1974'ün 12.ayında veriyor. Fakat eksik olan hususlar vardır. Bunlar da tamamlansın deniyor. Tekrar bu hususlar toplanıyor, bilirkişiye gidiliyor. 5.12.1975 tarihinde bilirkişi raporu veriyor. Yani tam birbuçuk yıl sonra. Ondan sonra ikinci rapora ihtiyaç duyuluyor, temmuz ayında. Mahkeme karar veriyor. Ve ikinci rapor Ocak 1977 de geliyor. Yani 6 ay sonra. Daha sonra bir bilirkişi raporu daha, üçüncü bilirkişi raporu? 4. Bilirkişi raporu karşımıza geliyor. 4. Bilirkişi raporundan sonra 1979'da mahkeme kararını veriyor. Temyiz mahkemesine gidiyor. Temyiz mahkemesinde

tekrar bozularak karar geri geliyor. Ve yeniden bilirkişi raporları sıra ile karşımıza geliyor. Bu bilirkişi raporlarının içinde bir tanesi çok ilginç. Çünkü mahkeme 3.7.1979 tarihinde bilirkişi tetkikatı yapılmasına karar veriyor. Fakat 3.7.1979'da 7.1.1980 tarihine kadar bilirkişi raporu verilemiyor. Yani 6 ayın içinde. Ondan sonraki celsede bakıyoruz, bilirkişi raporu var. Fakat imzalar eksik, mahkeme bir, iki, üç, dört celse bilirkişinin imzasını tamamlamak için celse ertliyor. 11.11.1980'de bilirkişilerin imzaları tamamlanıyor, fakat mahkeme bununla da yetinmiyor. Yeniden bir bilirkişi tetkikatının mahallinde yapılması gerektiğini kabul ederek 29.1.1981 tarihli duruşmada karar veriyor. Ve tetkikat günü olarak da 27.3.1981'i kabul ediyor. Ve bu dava daha devam edecektir. Nisan ayı geçtikten sonra yedi sene doluyor ve yedi senenin sonunda da işte 6 ayın sonunda daha fazla geçirirsek, müruruzamana uğrayacaktır veya daha devam edecektir. Gerçekte bizim ceza adaletinde kişi eksikliği, kişi formasyonunun eksikliğini çekiyoruz, evet yeterli personelimiz yok, veya var kullanamıyoruz. Ama Türkiye'nin içinde bulunduğu durum ve elimizdeki insan sayısı bu. Bunu daha iyi işler bir hale getirmemiz de gerekli. Bütçeye bakıyorum, bu senenin bütçesine bakıyorum, onu getirttim, arkadaşlarla bir konuşma esnasında baktım Adalet Bakanlığına 24 Milyar ayrılmış, bir buçuk trilyonluk bir bütçe içinde. Gazetenin vermiş olduğu bilgiye göre suç ve mücadele konusunda diğer faktörleri de nazarı itibare alırsak, yani Emniyet Genel Müdürlüğü Bütçesi 36 milyardır. Jandarma Genel Komutanlığı bütçesi 34 milyardır. Yargıtay 351 milyondur. Bunların hepsini topladığımız zaman aşağı yukarı 999 milyar suç ve mücadeleye veya adalet mekanizmasının işlemesine ayrılmaktadır. Bunu orantıya vurduğumuz vakit Genel Bütçe içinde % 6 nisbetinde bir oranı buluyoruz. Şimdi bu oran yeterli mi yetersiz mi? Tabii bu konularda Adalet Bakanlığı içinde bizzat çalışan kişilerin daha fazla bilgi sahibi olacağı açık. Ancak belirtelim ki, bu miktar herhalde suç ve mücadele konusunda hele sayın Kaşifoğlunun vermiş olduğu sayılar karşısında yeterli değildir. Ama şunu da ilâve edeyim ki, insan unsuru ceza dairesinde çalışan kişiler kendi üzerine düşenleri kanunların öngördükleri hükümleri eşaslı veya daha titiz bir şekilde uygulayamamaktadırlar. Bunu uygularsak, kanunları biz esaslı bir şekilde uygulayabilirsek, mümkün olduğu kadar eksiksiz bir şekilde uygulayabilirsek, daha

sür'atli bir ceza yargılamasına kavuşabileceğimiz kanatindeyim, teşekkür ederim.

ERALP ÖZGEN :

Sayın Başkanım, sayın dinleyiciler : İstanbul Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsünün bu sık sık yaptığı toplantıya ben de Ankaralı Avukatlar ve Ankara Hukuk Fakültesindeki meslekdaşlarım adına da teşekkür ederim. Özellikle Ankara Hukuk Fakültesindeki meslekdaşlarım tahsisat yokluğu nedeni ile gelemediler. Üzüntü içindeler. Onların da sevgilerini getirdim sizlere.

Bu toplantılarımızda her zaman ve üzerinde önemle durduğumuz konu cezacı olduğumuz için sırf dava deyince adalet deyince, ceza adaletini anlıyoruz. Ama ceza adaletinin gecikmesini, davaların uzamasını, bunun temelinde şu da desek, bu da desek, usul kanunlarında değişiklik de yapsak, istenen sür'atin ekonomik faktörleri değiştirmedikçe sağlamamıza yani Ülkemiz zengin bir Ülke haline gelmedikçe sağlamamıza herhalde olanak yok. Eğer ağırceza mahkemelerini örneğin bir evvelki seneden beri bulunan dosyalarla birlikte senede 100 dosyaya bakacak şekilde çoğaltabilirsek, bu derece personeli Adalet Bakanlığı sağlayabilirse, gelen tanıklara sadece mahkemeye gelmek için sarfettikleri parayı değil, kaybettikleri işgücünü de karşılığı parayı da derhal anında verebilirsek, herhalde davayı uzatan pekçok faktörleri ortadan kaldırmış olabiliriz. Ama bunlar uzun zaman sonra İnşallah torunlarımızın göreceği şeyler. Dava süreçleri açısından da davayı uzatan nedenler var. Ben burda sayın Sahir Erman Hocama katılıyorum. Sadece müdafii suçlamayalım. Hakim de davayı uzatıyor, savcı da uzatıyor, müdafii de davayı uzatıyor, elbirliği ile uzatıyorlar. Hakim işçokluğundan, dava sayısının çokluğundan, dava konusunda bir şeybilmeden duruşmaya çıkıyor, o yüzden uzatıyor ve bir de maalesef ülkemizde yargıçlar arasında uzmanlık kabul edilmediği için hakim bazen davayı uzatıyor, senelerce idare etmek için talik yoluna gidiyor. Savcı dosyayı bilmeden çıkıyor, esas hakkında mütalâası istendiğinde devamlı sözü efendim dosyayı verin tetkik edelim, gelecek celse esas hakkında mütalaamızı bildiririz, diye davayı uzatıyor, gidiyor. Bu ara müdafii de kuşkusuz, belki dosyayı fazla bilmediğinden, ama sayın Erman Hocamın çok haklı olarak söylediği bir de yetkilerde denge diye sayın

Kunter Hocamın kuvvetle vurguladığı dengenin Ülkemizde sağlanamamış olması nedeni zamana ihtiyacı olmasından davayı uzatıyor. Dava sayısı da duruşmaya çok fazla geliyor. Aslında hakikaten sayın Erman Hocamın dediği gibi ziyanı yok, ceza davası ilk soruşturmada uzasın. Hazırlık başlangıcı soruşturması uzasın, duruşmaya hazırlık da uzasın ama, duruşma kısa sürsün ki, duruşmadan edinilen intiba ile hüküm verilebilsin. Bu olmuyor. Ama bunun için de savcılarımızın daha cesur hareket etmesi her ne kadar suç unsuru gözüküyorsa da takdir yetkisi mahkemeye aittir, diye dava açmaması özellikle sorgu yargıçlarımızın soruşturmaya son verme kararını daha bir cesaretle verebilmeleri bu kişiliğe kavuşmaları lâzım. Bunun dışında sayın Dönmezer Hocamın vurguladığı bir nokta çok önemli bence. Konuşmayı takdim ederken evet sür'at istiyoruz ama, bundan önce gelen bir şartımız var. Sanığın temel haklarını zedelemeden sür'at dediler. Yoksa sanığın hakları pahasına sür'at değil. Öyle bir sür'ati hiçbirimiz arzulamıyoruz. Bu açıdan ben bir noktaya değinmek istiyorum. Sadece burada ve kulaktan duyduğum sayın Kaşifoğlu'nun demin okuduğu bir maddeyi denetimle ilgili yeni getirilere puan veren maddeyi yanlış anlamış olabilirim. Burada hakime puan verilirken dikkate alınacak bir maddeyi saydı. İşi çabuk bitirmiş olması. Eğer böyle bir hüküm gelirse, korkarım ki, savunma hakları giderek son derece kısıtlanır hale gelir. Hakim bir an evvel davayı bitirip puan alabilmek için temyizden savunma hakkını kısıtlayıcı pek çok yola sapabilir. Böyle bir sakınca doğurabilir. Yanlış anlamadımsa, özür dilerim. İkinci bir nokta da bu denetimin hakikaten Yargıtayca mı yapılmalı? Yargıtay dışında mı yapılmalı? konusu. Sanırım çok tartışılması gereken bir konudur. Günümüze kadar işte tasdik veya bozmaya göre artı veya menfi puan verildi. Bunun nasıl suistimal edildiğini hepimiz çok iyi biliyoruz. Burada açmaya, deşmeye lüzum yok. Fakat yeni sistem de aynı şeyi getiriyor. Sadece teorik bir sakıncasını söylemekle sözlerime son vereceğim. İyi bir hakim yetişmesi derken sadece temelde alırken iyi yetişme değil meslek içinde bu yetişmesinin terfilerde aynı iyiliğin devam etmesi lazım. İyi hakim ise, benim kanımca hukuka saygılı hukuka bağlı hakim demektir. Ama biz denetim yetkisini Yargıtaya ve Yargıtayın verdiği puanla terfi veya tayine yöneldiğimiz sürece hukuka bağlı hakim değil Yargıtay kararlarına bağlı hakim yetiştiriyoruz. Hakimlerimiz Yargıtay içtihatlarını alıyorlar, Yargıtay ne demiş aman kar-

deşim, Yargıtay içtihadı yanlışmış, doğruymuş bunun tartışmasına gir meyelim. Sonra kötü puan alırım düşüncesinde hiçbir şekilde hukuku değil Yargıtay kararlarını uygulayan bir takım otomat hakimler yetiştirmiş oluyoruz. Bu yüzden denetim organının Yargıtay olup olmaması konusunda karar vermeden önce bunun biraz daha tartışılması gerektiği inancındayım. Çok teşekkür ederim, Hocam.

EROL CİHAN :

Sayın Erman Hocamın sorularına mütalâalarına geçiyorum. Savcı da hakim de davayı uzatır dediler. Sadece avukat uzatmaz. Ben birer birer taliklerde herbirinin ayrı ayrı, hakimin kendisinin de, hazırlık olmayan savcının da davayı uzatmak için talik istediğini, böyle talepte bulunduğunu, kendilerine verilen bu hakkın suistimal edilir derecede kullanıldığını belirtebilirim. Ama eğer sayın Hocam diyorlarsa ki, onlar hukuka aykırı hareket ediyorlarsa, müdafalar da hareket etse ne olur diyorsanız, o zaman sizinle mutabıkım, mesele yok. O zaman pozitif olarak eğer kanunlar yetersiz ise, o zaman orada bir denge yoksa, avukatlar aleyhine müdafiler aleyhine pozitif bakımdan yapılması gereken şeyler var demektir. Hakimlerde bilgi eksikliğinden sözettiniz, ben de tamamile aynı kanatteyim. Duruşmanın uzaması esasta hazırlıkta, ilk tahkikatta iyi yapılmadan oluyor, dediniz. Tamamile ben bu konularda sizinle mutabıkım. Askerî Hâkim Binbaşı Mustafa beyin soruları var. Yargıtayda bozma meselesine temas ettiler. Yargılama tam yapılmalıdır, dedi. Eğer yargılama tam yapılmazsa, yani hukuka aykırı hareket edilen noktaların her biri birer birer gösterilmezse sadece biri gösterilirse, esas mahkemesine geldiği zaman, esas mahkemesi ona uyacak veya uymayacak. Uyduğunu kabul edelim, daha sonra Yargıtayın hayır diyebileceği, hukuka aykırı bulacağı hususları tekrar bozması halinde tekrar esas mahkemesi o aykırılıklarla meşgul olma mecburiyetinde bırakılmış olacak. Sizin söylediğiniz ihsası rey meselesi Yargıtay hakimleri bakımından değil, esas mahkeme hakimleri bakımındandır. Yargıtay bir üst mahkemedir. Dosya üzerinde tetkikat yapar, hukuka aykırı kullanılan kuralların ne olduğunu gösterir? Hukukun iyi uygulanıp uygulanmadığını kontrol eder, esas mahkemesinde olduğu gibi ihsası rey meselesi yoktur. O ne söylerse, hukuka uygun olarak söylemek durumundadır. Mahkemede mevcut maddî olayları değerlendirmek vardır. O

maddî olaylar konusunda rey ihsası bir özellik arzeder, ama Yargıtay, hakimleri bakımından Yargıtayın yargılama yapması bakımından ve tüm bozuklukları bir seferde göstermesi ve davayı kısaltıcı rol oynar.

İzmir Barosu Avukatlarından sayın Kazım Sönmez bir soru sordular. Mukayeseli hukukta ceza yargılamasında müdafie daha geniş yer veriliyor mu, dediler. Batıda her şey ölçülüp biçilmiştir. Burada da sunulan tebliğlerden kanunların hazırlanışı, stajları, imtihanları gayet sıkı bir süzgeçten geçirdikleri anlaşılıyor. Batıda ötedenberi biraz evvel de sözkonusu olan iddia ve müdafaa arasında silahlarda eşitlik ilkesi vaktiyle kabul edilmişti. Gerçi şimdi üzerinde çok tartışma olmakla beraber silahlarda eşitlik her iki tarafa tam eşitlik sağlanmasa bile ki, görevleri farklı, iddia farklı, müdafaa farklı, her iki makama uygun sayın Erman Hocamın da belirttiği gibi ikisi arasında bir muvazene bir denge unsuru kurulması yolunda hayli yol alınmıştır. Fevkalade isabetli hareket edilmiştir. Müdafaa bakımından da mükemmel hükümler getirilmiştir. Bize tercüme edilen bizim kanunumuzun Mevaz olan Kanunda da bu husus görülmektedir Ferdî hak ve hürriyetler herhangi bir zedelenmeye maruz kalmaksızın ikisi arasında denge kurulmuştur. Sayın Alikasıfoğlu'nun rakkamları bende de var. Çünkü elimde sizin de herhalde kaynağınız olan 5 Yıllık, 4. 5 Yıllık Planda olan ve 79 senesi için geçerli bulunan Devlet Planlama Teşkilâtının bu raporu bende de mevcut. Bunlar tamamile yerindedir. Hakimlerin açığının ancak özendirici tedbirler kullanmak suretile gidermek mecburiyeti vardır. Bugün hakimlik mesleği açısından tehlike çanları çalmaktadır. Çok açığımız olduğunu rakkamları ile gösterdiniz. Biz de söylemiştik. Bizden daha fazla rakkamlara ulaştığınızı belirttiniz. Bu itibarla özendirici tedbirlerden başka bir şey düşünemiyorum. Mahkemelerin normal iş tüzüğüne hesabı tekrar gözden geçirilmelidir, dediniz. Bizim Adalet Bakanlığı ile birlikte Yüksek Hâkimler Kurulu normal bir mahkemenin asliye ceza, ağırceza ve sulh cezaya düşmesi gereken normal iş miktarlarını belirtmiştir. 250, 500, 750 şeklinde. Fakat bunlar da asgarî rakkamlardır.

DÖNMEZER :

Yalnız o verdiğiniz rakkamlarda yani mahkemelere gelen rakkamlar içinde talimatlar da dahil mi yoksa sırf dava mı?

KÂŞİFOĞLU :

Yeni gelen dava sayısı diyoruz, Hocam. Yeni giren dava sayısı.

DÖNMEZER :

Öyle sanıyorum ki, istatistik bakımından o konuda çok yanılıyor. Mahkemeye sorduğunuz zaman, mahkemeye kaç işin var dediğiniz zaman bilirkişiye, talimata da bir numara verilerek dosya sayılıyor. Onu da size iş olarak bildiriyor. Aslında bu işlerde mahkemenin yaptığı fazla şey yoktur.

KÂŞİFOĞLU :

Burada bir parantez açacağım. Usul Kanununda yapılacak değişikliklerle sulh ceza mahkemelerini kaldırıyoruz. Bir iki şeyi vereyim. Yalnız TCK. 565'ten Türkiye'de 180 küsur bin dava açılıyor. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 390 ve 396'da acaba benim hasreten vurgulamaya çalıştığım ve içten inandığım değişikliklerle savunmanın neresine mani olduk.

EROL CİHAN :

Yargıtaya gelen iş sayısının hâkimin niteliğine, formasyonuna bağlı olduğu söylendi. Tamamile mutabıkım. Bu sadece hâkim bakımından değil, bir savcı bakımından da, müdafî bakımından da tamamile aynı. Staj Akademileri Kanun Tasarısı hazır denildi. Çok evvel hazırlanmıştı. Şimdi daha büyük aşamalara yol açılmış.

İstanbul Barosu Avukatlarından sayın Cahit Acar'ın Hocamın sözlerini yanlış anladığını ben de burada kaydetmiştim. Koordinasyon yok dediler, mahkemeler arasında. Doğrudur, ama olmaması da doğrudur. Hakimlere herhangi bir tavsiyede bulunulamaz. Bu ancak meslek içi tekamül kursları ile halledilebilir. Yoksa, ilkeler önceden tesbit edilemez. Anayasanın bağımsızlık ilkesi açık-seçik ortada. Duygun Yarsuvat arkadaşımız davaların uzun sürmesi bir vak'a olduğunu söyledi, ve misaller verdi. Tabii böyle basit bir hakaret da-

vasının 5 sene sürmesi elbette ki uygun görülemez. Bütçede 24 Milyar tahsis edilmesi yetersiz telakki edilebilir.

ERALP ÖZGEN :

Ceza adaletinin gecikmesinde ekonomik faktörlerin üstün olduğunu söyledi. Fakat tamamile ekonomik faktörlere bağlı değil, bunun dışında da faktörler var. Özgen takdir mahkemeye aittir diye pek çok savcının dava açtığını, davaların birikim halinde olduğunu ve ceza adaletinin geciktiğini belirtti. Yalnız takdir ederseniz ki, Türkiye’de dava açma mecburiliği vardır. Dava açma kanuniliği vardır. Savcı bunları takdir ederken dava açmaya yeterli deliller olduğunu kani oldu mu, savcı dava açmak zorundadır. Ama tabii bu iki tarafı keskin bir bıçaktır. Açmadığınız zaman hakkın suistimal edildiğinden, açtığınız zaman davaların fazlalığından şikâyet edilmektedir. Savcıların bu konuda çok iyi yetiştirilmesi lâzımdır. O ikisinin arasında ayırımın, ince nazik noktayı çok iyi takdir etmeleri lazım. Ben savcılara dava açmayabilirsiniz, bunlar yeterli delil değildir, dediğim zaman bizim karşımıza daima bu maddeyi çıkarıyorlar. Biz teftişte bunlara karşı hesap veriyoruz, diye devamlı şikâyet ettiler, teşekkür ederim.

ÇETİN ÖZEK :

Sayın Erman İncamın bilginin en önemli öge olduğu görüşüne elbette ki katılıyorum. Sadece belirtmek istediğim mevcut yasalara göre denetim işletilse yine de bazı sonuçlara varılabileceğidir. Bu açıdan denetimin ve disiplin cezalarının yeniden düzenlenmesinin fonksiyonel açıdan norma uygunluğu denetim ve disiplin cezası konusu yapılmasını önermekteyim. Sayın Kâşifoğlu’nun belirttiği gibi en çok uygulanan “yer nakli”. Ne fayda sağlar bu. Yeteneksiz bir yargıç yeteneksizliğini yeni yerinde de sürdürür gider. Bugünkü denetimde, yargıcın fonksiyonunu norma uygun yapmasından çok kişisel ilişkilerine, muhite uymasına önem veriliyor. Fonksiyonun norma uygun hareket edilmesine daha çok önem verilmesi, bu hususun denetlenmesi gerekir. Yargıcın Usul hükümlerini uygulaması, bençe kravat takmasından daha önemli. Denetim ise, odaya girerken kapıyı vurup vurmamasına, kıyafetine daha çok önem veriyor. Böyle adet olmuş denetimin işleyişinde. Göreve bağlılık açısından diğer memurlar, bir tapu memuru daha çok disipline bağlanmış. Yargıç

neden bağlanmasın? Norma aykırı, usule aykırı davranışlar ise, sadece özlük işleri açısından etken olabiliyor.

Eralp Özgen'in bir görüşüne katılırken, Kâşifoğlu'nun görüşüne karşı çıkmak durumundayım. Sayın Özgen'in belirttiği gibi, yargıcın idarî denetimini Yargıtayın yargısal incelemesi çerçevesinde düşünülmesi hatalıdır. İdarî ve yargısal denetim kökeni, niteliği, usulleri ve amacı açısından tamamen birbirinden farklıdır. Ayrıca benim konum "idarî denetim", bu açıdan yargısal denetim üzerinde durmadım. Korkarım ki, idarî denetimin Yargıtaya verilmesi, işleri büsbütün uzatır ve yine de netice sağlamaz. Bir dosya gereğince Yargıtayda incelenecekse, bir de idarî açıdan inceleme, inceleme sürelerini büsbütün uzatır. Ben de Eralp Özgen gibi, yargıçların Yargıtay denetimine göre terfi ettirilmelerinin de yerinde olmadığına inanıyorum.

Davaların bir an evvel bitmesi, çabukluk için, elbette ki, kişi özgürlüklerini feda etmemek gerekir. Bu açıdandır ki, konuşmamda seçerek "adil sür'at" deyimini kullandım. Ayrıca unutmamak gerekir ki, davaların uzaması da kişinin sanıklık durumunu sürdüren veya davacının hakkını elde etmesini geciktiren bu yönü ile de kişi özgürlüklerini sınırlayan bir nedendir. Bu açıdan, adaleti ve sür'ati sağlayacak bir dengeye varmak gerekir.

Bazı örnekler vermek istiyorum. Bir davada, salt suç şeriklerinden biri hadise çıkartıp ifadesi duruşmada alınmadığı ve sonra tahsisat yokluğu ve kaçacağı korkusu için gönderildiği cezaevinden getirilemediği için diğer şerik 3 yıl duruşmalarda hiçbir şey yapılamadan tutuklu kaldı, bu uzamanın nedeni de bilgisizlik mi? Diğer bir olay söyleyeyim. 1978 yılında gönderilen tekzibe süresinde itiraz edilmiş, asliye ceza hâkimi, Basın Kanununa göre itiraz hakkında 24 saat içinde karar vermesi gerekirken, itirazı 1981 yılında reddediyor. 24 saat yerine 3 senede verilen bir karar üzerine tekzibi yayınlamağa mecbursunuz. Yazılı emre başvurup, bunca yıl sonra tekzibin yayınlanmasını, tekzip gönderenin menfaatine aykırı olacağını Basın Kanununun cevap hakkını kabul edişteki mantığa ve amaca aykırı olacağını, tekzip gönderenin ölmüş bile olacağını ileri sürdük. Adalet Bakanlığı yazılı emir vermeğe gerek bile görmedi. Yazılı emir de bir denetim yolu ama işlemiyor işte. O tekzip yayınladı, Yüksek Hâkimler Kurulu, tek başına mahkeme yönetemeyeceği kanısına var-

dığı yargıçları ticaret ve ağırceza mahkemelerine üye atıyor. Herhalde bunun için geçenlerde, bir ticaret mahkemesi, aynı kadrosu ile, 15 gün evvel reddettiği tedbir talebini 15 gün sonra taraflar ve konu aynı olduğu halde kabul etti. Bu denetimsiz kalacaktır, cezasız kalacaktır. Bu tür olayların denetim konusu yapılması yerinde olmaz mı?

Olayların, dosyaların çokluğu muhakkak. Fakat bu iş çokluğundan mı, iş çıkarma yeteneğinin ve usul hükümlerine uygun davranmaktan mı, bilemiyorum. Kâşifoğlu, İzmir Ağırcezasında 500 dava açılmış, bir yılda dedi. Fakat, 300 davada bir yıl önceden devredilmiş, bu da dosya dışındaki yavaşlığı göstermiyor mu?

Davaları azaltmak için önödeme sınırları genişletildi. Bir olayda, önödeme teklifinde bulunuyorsunuz, yargıç hiç uygulamadım; düşüneyim diye duruşma erteliyor. Böylece sür'at için kabul edilen bir usul dava uzaması için neden olabiliyor. Bir hususu tekrar edeyim, bilginin varlığı zorunlu, fakat usul hükümlerine uygun davranışın denetimi de zorunlu. Yargıcın bilgisinin de denetlenmesi zorunlu. Müfettiş Hâkimlerin "çalışma broşüründe" konuşmamda belirttiğim gibi, davayı sür'atlendirici hükümlerin uygulanıp uygulanmadığının denetimde gözönünde bulundurulması zorunlu görülüyor. Özellikle bu konu üzerinde duruluyor. Sadece, bu usul hükümlerine aykırılık, sadece terfi ve yer değiştirme açısından önem taşıyor. Yargıcın usul hükümlerini yerinde ve yeterince uygulanıp uygulamadığı sorunu bir disiplin konusu yapılmıyor. Sadece sulh ceza mahkemesini müstakilen idare edemez denilen kişi, ağırcezaya üye yapılıyor. Yahut Ticaret mahkemesine.

İki örnek daha vereyim. Şahsî dava açarken davacının verdiği dilekçe üzerine hemen dava açılıyor. Dava şartları var mı, sorgu hakimi bakmıyor bile buna, böylece işler mahkemelerde çoğalıp duruyor. Bir yazıdan dolayı şahsî davacı mevkute sahibi hakkında da dava açılması talebinde bulundu. Basın Kanununun 16. maddesine göre bunun mümkün olamayacağını, sorgu hakimine bildirdik. Sorgu hakimi, mevkute sahibi aleyhine yine dava açtı. Hem de toplu basında açacağına, asliye cezada açtı. Bu tamamen bilgisizlik ve al-dırmazlık sonucudur.

KÂŞİFOĞLU :

Mazhar Budak'a bildirelim.

ÖZEK :

Bildirdim, efendim, Yüksek Hâkimler Kuruluna şikâyet ettik. Cevap, hakikat dava sonunda ortaya çıkar, soruşturmaya gerek yok diye geldi. Sanık olamayacak kişinin, sanık sayılmasının sakıncası ve böylece davanın uzayacağını Yüksek Hakimler Kuruluna anlatamadık. Diğer bir örnek, bir davada asliye hakimi savunmanın tevsii tahkikat dilekçesini, sanıkların nüfus suretleri gelmedi diye iki yıldır almadı. Halbuki, gerekli kararı verip, nüfus suretinin gelmesini de bu arada sağlayabilir. Bütün bunlar, bilgisizlik, aldırmaçlık yanında, denetimsizliğin veya denetimin bir netice sağlamamasının da ürünüdür.

Yargıçlığın cazip hale getirilmesi, Türkiye genelinden ve gerçeklerinden soyutlanamaz. Bu açıdan, imkânlarla sınırlıdır. Yargıçların ekonomik koşulları da. Nitekim, Zanardelli'nin bir sözünü aktarayım. Bu hukukçu diyor ki, yargıçlığı ne feragat ve fedakârlık mesleği yapmalı, ne de onları lükse boğmalıdır. Lükse boğulmuş, ülke genelinin dışına çıkmış yargıç, yığınlardan kopar ve kendi içine kapanıp bir grup oluşturur, sorunların kökenine inemez diyor. Zanardelli. Haklıdır da. Bu açıdan ekonomik koşulları da abartmamak gerekir. Elbette ki, yargıçlık özenilecek nitelikte olmalıdır. Ama sorunu yine de Türkiye'nin genelinde düşünmek gerekir. Teşekkür ederim.

AYHAN ÖNDER :

Değerli meslekdaşlarım. Bana yönelik sorular, sayın Erman tarafından hakimin bilgisi ve yetiştirilmesi ile ilgili olarak soruldu. Tebliğim 40 sahife kadardır. Birkaç dakika içinde özetleyebileceğimi düşünmüştüm. 30 dakikayı doldurduğumda, Almanya'yı ancak bitirebildim. Fransa ve Avusturya'ya gereken önemi veremedim. Ve dikkat edilmiştir, önce memleketimizde hakimler nasıl yetiştirilir, kanun maddelerini özetledim. Staj iki senedir, Adalet Bakanlığı bir seneye indirdi. 6 ayda bir rapor verilir, demek suretile memleketimizde hakim nasıl yetiştirilir. Bir fikir verebildim sanırım. İyi yetişmediğini söylemek istemedim. Almanya, Avusturya ve Fransayı örnek gös-

termek suretile, orada farkın göze çarpacağını vurgulamak istedim. Sayın Kaşifoğlunun ifadesinden anladığımıza göre de yeni bir tasarı hazırlanıyor. Bütün mesele, benim kanımca, şurada yatıyor: Memleketimizin hakime ihtiyacı var. Stajı 2 seneye çıkarıyoruz. Önümüzdeki senelerde bu hakim açığı karşısında, stajın 2 seneye çıkarılması, işin çok sıkı tutulması, imtihana giren kimse, kazanamadığı takdirde stajına son vermemiz acaba ihtiyacımız olan hakim açığını kapamamız bakımından yeterli olacak mı? Şu muhakkak ki, Adalet Bakanlığının çok değerli mensupları, bizim memleketimizde hakimlerin iyi yetişmediğinin farkında, senelerden beri farkında. Stajı 2 sene olarak tesbit etmişler, işlemiyor. Önümüzdeki senelerde bir sihirli deynek mi gelecek, dokunacak ve hakimler iyi yetişecek ve ihtiyaç olan hakimler derhal tayin edilecek. İşleyeceğini zannetmiyorum.

Ekonomik mesele olduğuna, sayın dostum Özgen'in fikrine iştirak ediyorum, önemli bir mesele. Hakimin tatmini. Madde bakımından tatmini. Cazip hale getirilmesi.

Sayın Binbaşı Nursafa bey, Federal Almanya'da demokratik zihniyet ile ilgili soru sordu. Hakimlerin tayinini düzenleyen kanun Almanya'da 1950 tarihli Kanun yürürlüğe girdiği zaman harp yeni bitmiş ve o dönemde 1939 ile 1945 seneleri arasında hakimlik yapmış olan hakimler görevli. Fakat Nazi Almanyasının 39 ve 45 senelerinde içinde bulunduğu değişimin esaslarını benimseyip, rejime bulaşmış olan hakimler emekliye sevkediliyor. Ve hakimlerin tayini hususunda yetkili olan komisyon, bugün dahi 1950 tarihlidir. Hakimler Kanununda bu hüküm yine, öyle tahmin ediyorum, geçmişin etkisi, tecrübesi sebepile muhafaza ediliyor.

Hakimin güvencesine gelince, İzmir Barosu temsilcisi Kasım Sönmez beyin dediği gibi, hakimin güvencesi yanında avukatın güvencesi de var. Efendim, hakimin güvencesi benim konum değil. Ama şunu belirteyim. Almanya'da İkinci Devlet İmtihanını kazanan, yani assasör olan bir kimse, bizim memleketimizdeki sisteme göre hakim muavini gibi. Almanya'da tecrübe için tayin ediliyor hakim. Ve bu tecrübe süresi içinde memur statüsünde. Taa ki ömür boyu hakimliğe tayin edilinceye kadar bir güvencesi yok. İlk önce bakılıyor, eğer işine yarıyorsa onu ömür boyu hakim tayin ediyor. Bu itibarla assasör olan bir kimse, hakim muaviniyim, ben hakimlik

güvencesinden istifade ediyorum, diyemiyor. Avukatlar bakımından, sayın meslekdaşımın sormuş olduğu sual, sayın Erdener'e tevcih edilmiş bir sual. Şimdi efendim oradaki sistem şu: stajı yapan kişi, hakim veya savcı veya avukat ayırımına tâbi değil. Staj iki sene, kişi diyor ki, ben diyor ileride hakim olacağım. Öyle ise, deniyor, sen mademki hakim olacaksın, o takdirde mahkeme nezdinde staj yapacaksın. Bazısı diyor ki, ben ileride yüksek idare memuru olmak istiyorum. O zaman idarî mahkemelerde, malî dairelerde, sosyal dairelerde bir seçimlik hakkı var. İki senelik staj müddetinin belirli bir kısmını buralarda geçiriyor. Avukatın durumu da böyle. Avukat olmak isteyen bir stajyer baştan itibaren avukatlığı düşünmüş oluyor. Mahkemeler yanında staj yaparken stajımın belirli bir kısmını da diyor avukat yanında yapacağım. Ve ikinci imtihanı veriyor, ondan sonra avukatlık mesleğine giriyor. Staja başlayan kişi bir aday memur statüsünde. İdarî mekanizmayı, adlî mekanizmayı veya avukatlığı meslek olarak seçmiş olsa dahi, iki senelik süre içinde kendisine aday memur maaşı veriliyor. Teşekkür ederim.

ERDENER YURTCAN :

Ben de kısa cevap vermeye çalışacağım. Zamandan kazanmak için. Biraz da hızlı konuşacağım. Sayın Hocam Erman'ın Yüksek Mahkemelerdeki sınırlama konusundaki düşüncesi ile ilgili olarak önce şunu söyleyeyim. Ben belki tam açıklayamadım, kabahat bende. Ben tam Alman sistemini düşünmüyorum. Yani bizde Yargıtayda veya Yüksek Yargı Kuruluşlarında sınırlı bir avukatlık düşünmüyorum, ama, 5 yılını doldurmamış kişi, Yargıtayda davaya bakmasın diyorum. Bu imza kiralama meselesi gerçekten ilginç, düşünmemiştim daha önce. Aslında bu bir sistem meselesi.

DÖNMEZER :

Almanya'da da imza kiralaması oluyor mu? Fransa'da da var bu.

ERMAN :

Evet.

YURTCAN :

Şimdi benim düşündüğüm gibi olursa, herhalde bu imza kiralama meselesi biraz da gerileyecek. Şimdi bu aslında bir sistem meselesi. Böyle de olabilir, şöyle de. Aslında bu konuda çok düşünmüşümdür. Hatta şöyle bir örnek vereyim, yeri geldiği için. A Millî Takımında oynamak için 25 yaşını doldurmak şart mı? gibilerden. Ama burda zannediyorum konu biraz farklı. Yani burada yetenek kadar tecrübe de önemli. Yetenek artı kıdem olduğu için öyle bir şey düşündüm ve Alman sistemini de tam benimsemiyorum, aslında. Çok sınırlayıcı, lokalize etme dedikleri usul bana pek yakın gelmedi. O bakımdan ısrar etmiyorum, ama yeni çıkmış, belki genç avukatlar kızacak, kişilerin 5 yılı doldurmadan Yargıtayda dava almaları bana pek yakın gelmedi.

Sayın hakim Binbaşı Nursafa Pandar, Federal Adalet Bakanı ne zaman izin vermiyor meselesinde soru sordu. Şöyle bir denetleme yetkisi var: bir kere kişi şartlara sahip mi? Gerçi teklif listelerine girmek için bir takım şartlara sahip olması lâzım. 35 yaş, 5 yıl kesintisiz hizmet gibi. Tabii bu konuda bir değerlendirme yetkisi olduğuna da kuşku yok. İki misli aday arasından kişileri seçme yetkisi Federal Adalet Bakanlığına verilmiş durumda. Şöyle bir husus daha var: onu belirtiyorlar, yasada var. Yazarlar da söylüyor; tereddüt edilirse, Baronun görüşü alınır deniyor. Yani bir takdir yetkisi var ama o takdir yetkisini kullanırken, Barodan da düşünce sorsa iyi olur, deniliyor.

Sayın Avukat Kasım Sönmez'in dediklerine gelince. Sayın Hocam Erman da değindiler. Görevin ne zaman başlayacağı, denge meselesi, gerçekten ilginç, aslında ceza yargılamasının can damarlarından bir konu. Bizim kaynak yasamız Alman Yasası. Biliyoruz. 147. maddeye yapılan bir ekleme ile, hazırlık soruşturmasında, müdafinin dosyayı tetkik edip etmemesi, o konuda izin verme yetkisi son Alman Kanununda savcının takdirine ve iznine bırakılmış avukat bakımından. Biz nerede silahların eşitliğinden sözedebileceğiz. Yani o hususu bilgilerinize arz etmek isterim. Müdafî mecburiyeti bakımından dört dörtlük bir duruma gelmemiştir, Alman Hukuku. Bizden ilerdedir. Yapılan son değişikliklerle isnat cürümse, müdafî mecburiyeti noktasına kadar gelmiştir. Ama müdafîsiz sanık olmaz ilkesi ceza yargı-

lomasının temel ilkelerinden bir olduğu halde, Almanya'da dahi bugün için tam olarak gerçekleşmemiştir.

Sayın Cahit Acar, yargıçlar bakımından oturup prensip kararına varmak bana çok ters geldi. Böyle bir şey düşünemiyorum, dahi. Hem meslek kuralları, hem de Anayasa karşısında herhalde kabul edilebilecek bir yönü yoktur.

Sayın Kemalettin Ali Kâşifoğlu, yapılan değişiklikler ile, savunma hakkının sınırlandığı meselesinde Duygun Yarsuvat'a katılıyorum. Aslında son yapılan değişiklikler ayrı bir oturum ve seminer konusu olabilecek nitelikte. CMUK'nun 226/son maddesinde 2248 sayılı Kanun ile yapılan esaslı işlemler ifadesini dahi değiştirerek takdir yetkisini genişletmek, savunma hakkına ne derece uygundur, onu takdirinize arz ederim. 258. maddedeki son değişiklik savunma hakkı ile bağdaşır gibi değil. Bu arada CMUK 29. maddede Alman sisteminde aktardığımız bir madde hakimin reddini sınırlamak istiyoruz. Bir takım sebeplerle, yargıca sen talebi istersen reddet, sonra kararını ver, esas hükümle ben bunu Yargıtayda tartışayım, diyoruz. Bunlar son derece tartışmaya açık kurallar görünüşünde. TCK. 119, tabii gündemde, siz televizyonda da söylediniz, "400 bin dosyayı kaldıracak bu madde" diye. Doğru doğru amma, bunu yaparken de bir hata var. Yeri gelmişken söyleyeyim. 1696 sayılı Yasaya eklenen 8. madde ile, gayet yerinde olarak önödeme mekanizması işlemeyen dava açılmış ise, duruşmada ilk celsede, sorgudan önce parayı yatırıp, işi bitirmek mümkün. Ama siz onu değiştirdiniz, özel kanun hükümleri uygulanmışsa, önödeme mekanizmasının işlememesini getirdiniz. Gene dosyaların sayısı artacak kanaatindeyim. Teşekkür ederim.

DÖNMEZER :

Çok Muhterem Misafirler ve Meslekdaşlar.

Çok önemli bir konuyu zannederim, çok kısa bir zaman içerisinde, çok yoğun bir biçimde huzurunuzla getirmeye çalıştık. Aslında burada tartıştığımız konu belki üç gün, belki dört gün sürecektir bir sempozyumun konusu olarak tartışılmaya müsait ve hatta gerekli olan bir konu niteliğinde, fakat biz bunu bu sene içinde başladığımız çok yoğun çalışmalar çerçevesinde böyle bir öğleden sonrasını

tahsis etmek suretile, hiç olmazsa, sorunu masa üzerine koymayı uygun mütâla ettik.

Şimdi Türkiye'de dünyanın bazı diğer memleketlerinde olduğu gibi, ceza adalet sisteminin tam fonksiyonel olarak çalışmadığı aşikârdır. Bu bir vakıa. Herkes tarafından kabul edilen ve kabul edilmesi zorunlu olan bir vakıa. Bu sistemin ceza adalet sisteminin belirli kısımlar itibarile disfonksiyonel hale gelmiş bulunduğu bir vakıa. Bunun belirli bir çözüm yoluna bağlanması lazım. Çünkü bu meseleyle Türk toplumunun varlığını sürdürmesi arasında gayet sıkı ilişki vardır. Bu sistem işlemediği takdirde Türk toplumu çok vahim bir takım tehlikelere muhatap olabiliyor. Bu Fatihteki yolu yapmamak veya Boğaz üzerine köprü yerine feribot yapıp yapma konusu değil. Ceza adalet sisteminin umumiyetle adalet sisteminin disfonksiyonel işlemesi, toplumumuzdaki ihtilafların zamanında çözümlenmemesine, bunların gittikçe vahimleşerek boyutları çoğalarak toplumu daha geniş ölçülerde rahatsız etmesine ve işte son yıllar içinde içine düştüğümüz terörün, anarşinin ana sebeplerinden birisinin de böylece ortaya çıkmasına sebebiyet veriyor, bu bir vakıadır. Bu nedenle probleme tatmin edici bir çözüm bulmak mecburiyeti aşikârdır. Bunun hesabını bulmak bakımından kriminoloji, operasyonel kriminoloji, organizasyonel kriminoloji bize bir yol göstermiş. Diyor ki, sistemik analizler yapalım, yani sistemin unsurlarını tesbit edelim, bu unsurların fonksiyon ve disfonksiyonlarının sebeplerini bulun, bunları izale edici tedbirleri ortaya koyun diyor. İşte biz bu kollokyumda bu sistemin insan unsurunu ortaya koymaya ve bu insan unsurunun sebebiyet verdiği disfonksiyonları belirtmeye gayret ettik. İnsan unsuruna ilişkin olan bu kısımların çözümlenmesi ve tatmin edici bir sonuca bağlanması hemen herkesi temin etmek isterim ki, kuralları yapmaya nazaran, maddî araç ve gereçleri temin etmeye nazaran çok daha zordur. İşin en zor kısmıdır. Gerçek olan kısmıdır. Şimdi, insan unsuru bakımından bugüne kadar yaptığımız şey nedir? Biz insan unsurunun etkisi üzerinde fazla durmamışız. 1961 Anayasasının getirdiği hava içinde ve adalet mekanizmasının sağladığı mutlak bağımsızlık çerçevesinde yeni bir takım unsurlar koymuşuz. Biraz evvel Çetin Özek'in belirttiği sistem, yani bizdeki Yüksek Hakimler Kurulu sistemi benim bildiğim kadarı ile dünyada başka emsali yok. Yani dünyanın bütün ülkelerinde bu nevi görev yapan kuruluşların, belirli ölçüde

icra, belirli ölçüde yasama ile iştirak halinde görev yapması esası kabul edilmiş Biz ise bu sistemi getirmişiz. Bu sistemi getirmemizden itibaren de takriben 12, 13 sene bütün adalet mekanizmasını teftiştan ayrı kılmışız. Sonra 1973'lerde aklımız başımıza gelmiş, bir şeyler yapalım demişiz, ama bu arada da mekanizmada bir takım itiyatlar adetler belirmiş, ortaya çıkmış. Bir küçük misal vereyim size. Bundan takriben 6 ay evvel, 7 ay evvel, bilirkişi olarak İstanbul Savcılığından bana bir dosya verildi. Uşaktan geliyor dosya. Savcı gönderdiği dosya çerçevesinde suç olup olmadığını soruyor. Şimdi yeni bir usul var, yani filanca suçun unsurları olup olmadığına dair, suç var mı, yok mu, diye bilirkişiye soruluyor. Hadise şu, ...'ta pahalılığı lanetleme mitingi olmuş. O mitingte birisi söz almış, konuşma yapmış. Konuşmasının metnini elinden almışlar, elyazısı ile metin dosyanın içinde. Adam açık ve seçik olarak oradaki halkı Silahlı Kuvvetlere ve Askerlere karşı isyana teşvik edici beyanlarda bulunuyor. Onlar işte filanca, efendim, kapitalistlerin emrindedirler, onlar öldürüyor, biz de öldüreceğiz, artık öldürüyoruz da. Bu kelimeleri kullanıyor. Şimdi bana savcı, bunda suç olup olmadığını, bu beyanda suç olup olmadığını soruyor. Ve bunu ne zaman soruyor biliyor musunuz? O mitingin yapılmasından onbir ay sonra soruyor. Şimdi bu konu ne araçla, gereçle düzenlenir, çözümlenir. Bu konu ne Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda değişiklik yapmakla düzenlenir. Hayır. Bu konu insan unsurunun yoluna getirilmesi ile ve belirli bir kontrol, murakabe ve teftişe tâbi tutulması yolu ile hallolur. Ama diğer yandan hepimizin aşık olduğu bütün hayat ve ömürümüzü vermiş olduğumuz demokrasi, insan hakları, insan özgürlükleri de var. Ondan da biz vazgeçemeyiz. Mümkün değil. Bu ikisini telifin şartı da müstakil adliyedir. Binaenaleyh adliye istiklali ile bu teftişi murakabeyi dengeli bir hale getirmek mecburiyeti var. Bu kollokyumda konuştuğumuz, öne sürdüğümüz mesele, öyle zannediyorum ki, bu konunun çok tartışılması gerektiğini ortaya koymuştur, bu konu üzerinde düşünülmalıdır. Bu konu üzerinde Adalet Bakanlığının çok daha geniş çerçeveli hukukçularla ve sosyologlarla işbirliği yapması gereğini zannediyorum ortaya koymuştur. Hepimiz elele verirsek memleketin bu çok önemli konusu bakımından belki bir takım çözüm yolları göstermek imkânı hasıl olur. Hepinize lutfunuzdan dolayı teşekkür ederim. Buradaki arkadaşlarıma ve katkıda bulunan ve teşrif etmek lutfunda bulunan muhterem arkadaşlarımıza en derin şükranlarımı arz ederim. Teşekkür ederim.

**UYUŞTURUCU MADDELER
VE CEZA HUKUKU**

8 NİSAN 1981

- Oturum Başkanı** : Prof. Dr Ayhan SONGAR
- Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer** : Uyuşturucu Maddeler Konusunda Sos-
yo - Politik Yaklaşım
(s. 1015)
- Prof. Dr Günsel Koptagel** : Uyuşturucu ve Tutku Yaratici Mad-
deler Kullanımının Sosyal - Psikolojik
Dinamizması
(s. 1045)
- Prof Dr Sahir Erman** : Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza
Hükümleri
(s. 1061)

TARTIŞMALAR
(s. 1081)